

*Пак Антоніна,
доктор філософії,*

*старший викладач кафедри західних і східних мов та методики їх навчання
Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*

ПЕЙЗАЖНА ЛІРИКА В ПОЕЗІЇ КОРЕЙСЬКОГО ПОЕТА КІМ СОВОЛЯ

Анотація. У статті розглядаються особливості пейзажної лірики видатного корейського поета першої половини ХХ ст. Автор стверджує, що лірика Кіма Соволя – видатне явище не тільки корейської, а і світової літератури. Адже живучи в буремні й нелегкі часи, у своїй ліриці поет відобразив всю палітру барв почуттів, які охоплювали його серце. Акцентується увага на тому, що у створеній ним новій формі вільного вірша в корейській літературі в жанрі народної пісні Кім Соволь не один раз звертається до теми образів природи для підкреслення того чи іншого вияву своєї невгамовної поетичної чуттєвості.

Автор статті намагається показати, що має сенс не тільки написане, але й ще те, що може бути прочитане поміж рядків. Так, автор статті наполягає на тому, що поезія Кіма Соволя ні в якому разі не була позбавлена мотивів глибокого почуття патріотизму, навіть, більше того, – мала опосередковано політичні ноти. Звісно, будь-яка поезія не може розглядатися у відриві від культурно-історичного дискурсу, в якому перебуває сам автор. Таким чином, у статті розглядається саме цей бік сприйняття художніх образів – метод соціально-історичного аналізу художнього твору. Ми не могли оминати проблему відображення соціально-історичної дійсності за допомогою не тільки використаних образів пейзажної лірики, але й, у більшому ступені, за допомогою тиші та мовчання. Кім Соволь, не згадуючи у своїй поезії теми політичного життя, навпаки, більш гостро акцентує на них увагу читача, спонукає задуматися, штовхає на певні висновки.

Зазначимо, що в історичному дискурсі у процесі проведеного аналізу творчості того чи іншого письменника або поета велике значення має не тільки те, що було їм написано, але й те, що він не написав. Саме за допомогою пейзажної лірики Кім Соволь передав своїм нащадкам любов та тугу, надії і сподівання за майбутнє своєї рідної землі.

У статті підкреслено, що тема природних образів завжди була цікавою для більшості всесвітньо відомих поетів. Так, вона займала якщо не значну, то вельми вагомую частину в їхній творчості. Не лишився осторонь і корейський поет Кім Соволь, який був геніальним ліриком, із поетичним світом, повним таїнств і гармонії. Тема природних образів дуже добре розкриває глибину всієї палітри людських почуттів у його віршах. Кім Соволь бачив природу з різних сторін, розкриваючи останню у своїй творчості в різних напрямках. Лірика Кіма Соволя відіграла велику роль у всій корейській поезії наступних років. Він завжди описував природу в яскравих фарбах, свіжу і чарівну, у його віршах природа вмє відчувати, сумувати і радіти. Для багатьох його творів характерним є похмурі, трагічне сприйняття світу («Дорога», 1925 рік тощо). Кім Соволь тяжів до строфіки й метрики корейських народних пісень мінью, зазнав впливу французького символізму, наслідував П. Верлена.

Ключові слова: природна лірика, поетичні образи, корейська поезія, народна пісня.

Постановка проблеми. Феномен використання пейзажної лірики в поезії, в першу чергу, пов'язаний із необхідністю посилення експресивності репрезентації палітри барв почуттів поета. Вивчення проблеми лірики у творчості корейських поетів початку ХХ ст. у цілому та творчості народного поета Кіма Соволя безпосередньо дає змогу зрозуміти тяжку трагічну історію цілого народу в ті буремні часи. Використання образів пейзажної лірики у творчості корейського поета початку ХХ ст. Кім Соволя виступає механізмом стимулювання правильного сприйняття ідей його творчості. Відтак художні образи пейзажної лірики дають змогу осягнути глибину ідей поета на рівні підсвідомості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окреслення проблеми висловлено в низці наукових досліджень таких авторів, як: Г.А. Аманова, Л.В. Галкіна, Го Сун Мі, Н.М. Ібрагімова, С.І. Кормілов, Ю.В. Москаленко, Л.Є. Фетісова. Слід зазначити, що так і не вирішеним залишається питання присутності патріотичних мотивів у поезії Кіма Соволя.

Метою пропонованої статті є формування професійної готовності сприйняття повноти переживань подій соціальної дійсності через призму художніх образів пейзажної лірики на прикладі творчості корейського поета ХХ ст. Кіма Соволя.

Виклад основного матеріалу. Однією з головних особливостей пейзажної лірики є особливе ставлення до природи, аж до її обожнювання. Простий опис природних мотивів уподібнюється фотографії. Завдання справжнього поета полягає в тому, щоб вкласти душу в навколишню природу. Тільки це допоможе викликати в читача відповідне почуття, змусить його на собі відчувати враження автора. У даному типі лірики вкрай поширеним літературним прийомом є уособлення. Природні явища, рослини, птахи і тварини наділяються людськими рисами, а їхня поведінка порівнюється з діяльністю людини. Багато поетів досягли великої майстерності у використанні цього прийому. Більш того, порівняння природних явищ із почуттями і переживаннями людини призвело до виникнення особливого жанру – філософської пейзажної лірики. Природа може не тільки слугувати об'єктом захопленого споглядання, але й здатна по-своєму пояснити поведінку людини [1, с. 34].

Вірші, написані цілком у вказаному жанрі, стають блискучими ліричними творами, націлюють душу читача на осягнення краси. Адже в первісній і чистій природі немає місця для людської брутальності та насильства. Саме тому найчастіше пейзажна лірика протиставляється цивілізації і прогресу. Тільки природа залишається хранителем вищої таємниці буття, яку людство давно втратило, тож аби заново осягнути цю таємницю, потрібно навчитися жити в повній гармонії з природою. Традиційним мотивом пейзажної лірики є опис окремих пір

року, найчастіше – весни. Мотив пробудження природи від зимової сплячки символізує розквіт і початок нового життя. У цілому кожна пора року має свій асоціативний ряд: весна (ранок, народження і молодість), літо (день, юність), осінь (вечір, зрілість і старість), зима (ніч і смерть).

Однак у такій загально визнаній поетичній схемі бувають виключення. Так, дуже часто з пейзажною лірикою тісно пов'язані любовні мотиви. Романтичний герой від надлишку почуттів довіряє свою таємницю природі. Закохані ховаються від байдужого суспільства в затишних природних куточках. Один із найпоширеніших любовних образів – соловей. Чуття природи є здатністю зосередити свої душевні сили на грозах і бурях, на сонячному світлі, на шумі далекої річки, на тривожних фарбах заходу. Усе, що відбувається в природі, помічається і вимірюється: йому дається назва за допомогою порівняння, образу [1, с. 37].

Для поета немає мертвої природи – мінерал і зірвана квітка сповнені натхненного життя. Це почуття є здатністю знайти в природі людське, знайти те, що об'єднує людину із зовнішнім світом. Коли пишеться вірш, то здається, що не тільки поет живе життям каменю, але і камінь живе життям поета. Це почуття є здатністю бачити в явищах природи рух людської душі, здатністю підказати і вгадати хід подій. Природа сама може іноді підказати висновок, рішення, судження. Весь світ допомагає виворитися поетові [2, с. 18].

Уважний погляд на природу, включення пір року в роздум про добро і зло, ілюстрація картини природи власного душевного стану або стану інших людей – найбільша образотворча сила. Це почуття природи є здатністю сприйняття пейзажу з перших рук, без «шпаргалок» живопису і підказок художньої прози. Однак у поезії не пишуть, як у живописі, пейзажів із натури. Пейзаж тут – картина по пам'яті; скоріше створення пейзажу, ніж відображення.

Антропоморфізм – без якого не обходиться жоден поет – це лише елементарне, найпростіше вираження почуття природи поета. Сльози дерева, плач заметілі – це перша сходинка пейзажною лірики. Проте, наприклад, порівняння листопада з перельотом птахів є складнішою формою. У нескінченності порівнянь важливо втриматися від прямого «олюднення» і викликати хвилювання, здивування, радість від незвичності, точності порівняння тощо. Ця пильність і ця точність не перебувають десь далеко в незвіданих далях. Вони – поруч із вами, в дощах і грозах. Треба тільки сказати про дощ краще, докладніше того, як це було сказано іншими [2, с. 19].

Горизонти пейзажною лірики нескінченні, фантазія природи невичерпна. Корейська поезія скористалася мільйонною часткою скарбів цього осередку. Виразність снігу, хмар, водоспаду не виключає звернення поета до тих самих хмар і снігу. Досліджуючи віршем природу, поет знаходить у ній картини, подібні до свого душевного настрою, душевної тривоги. Якщо такі картини знайдені, побачені і закріплені віршем – досягнуто головне. У цій роботі сам вірш допомагає краще бачити природу, точніше помічати її зміни, її нескінченне життя.

Робота над пейзажем для поета не схожа на роботу Клода Моне, який малював одні і ті ж дерева в різні пори року в одній і тій самій перспективі. Різні пори року для поета – це різний час душі [2, с. 20]. Пейзаж дозволяє воскресити в пам'яті те, що поет зазнав і бачив, без будь-якого насильства над нею. Усе, що поет зауважив раніше, «непомітно» для самого себе, тепер є на

папері як безпосереднє спостереження. Не треба вимагати від пейзажу, щоб він був населений людьми. Ці люди є в будь-якому пейзажі, де тече жива кров вірша. Це – автор вірша і ті люди, які стояли поруч із ним на березі річки або моря, або на міському бульварі, і відчували те ж, що і автор.

Природа – невичерпне джерело натхнення поетів усіх народів та в усі часи. Вважаємо, кожен із них без винятку хоча б рядок, хоча б слово – але присвячував оспівуванню образів природи. Тож її місце в ліриці всесвітньо-відомих поетів є чимось цілісним, живим: наче читач знайомиться з віршем для чистієї коханої жінки. Так уже склалося історично: країну, в якій жив і творив Кім Суволь, називають багатостраждальною, нехай втомленою від негараздів та розбрату, але гордою і прекрасною, а природа уособлює її незламний характер.

Для всіх, хто цікавиться корейською поезією й історією, життя і творчість Кім Чьон Сіка, відомого так само під ім'ям Кім Суволь, являє великий інтерес. Жив він у період японської окупації Кореї, в період бурхливого розвитку і експериментів із новими іноземними стилями і школами в літературі. Відомий він як поет, який писав у стилі народної поезії. Після смерті митець став найпопулярнішим і найвідомішим поетом Кореї ХХ ст. Збірник поем «Азалії» кілька разів перевидався. Роботи Суволь легко впізнаються: його вірші – це меланхолійні, жалібні, красиво складені пісні, які особливо подобалися молодим корейцям [3, с. 124].

Народився Кім Суволь у місті Чхонджу, недалеко від Пхеньяна. Був учнем школи Осан, в якій викладали провідні письменники. Серед них були Кім Ок, який став першим учителем і літературним наставником митця, і Лі Квансу, перший сучасний письменник-романіст Кореї. Після закриття японської школи Осан митець продовжив навчання у школі Печже.

Закінчивши школу в 1923 році, він попрямував у Токіо, де збирався вступити до Токійського комерційного коледжу. Архіви коледжу загублені, тому залишається невідомим, чи був він прийнятий у коледж, чи ні. Суволь повернувся в Сеул у тому ж році в надії зміцнити свої позиції в літературному світі. У цей час він познайомився з ще одним випускником школи Печже, На Те Хяном, і двоє друзів зайнялися письменництвом, ведучи при цьому богемний спосіб життя. На Те Хян, єдиний близький друг Суволь в літературному світі, помер в 1927 р.

Однак життя Суволь було нелегким. Його поезія не знайшла розуміння у значної частини інтелігенції через свою аполітичність. У нього були проблеми з грошима, він пив. Але не можна сказати, що він жив у відриві від часу. Через своє минуле він був знайомий із провідними письменниками і політиками, з національними лідерами різних культурних і політичних поглядів. Він на собі випробував наслідки колоніального підпорядкування Кореї, що виявилось в закритті школи Осан через фінансові труднощі. Однак у його поезії навряд чи можна побачити натяк на політичні та економічні проблеми того часу. Ця майже навмисна відсутність будь-якої згадки про державне положення Кореї викликала невдоволення деяких патріотично-налаштованих громадських діячів.

Середина 1920-х рр. характеризувалася розвитком націоналістичного руху, і, в кінцевому рахунку, поділом на ліві і центристські культурні національні рухи. Політичне й інтелектуальне життя Кореї 1920-х рр. усе більше і більше ставало напруженим і непостійним. Такі журнали, як «Кебьок», що процвітали в 1920-х, були закриті японським урядом наприкінці цього десяти-

тіліття. Колоніальний уряд намагався встановити цензуру, щоб послабити національний рух. Соволь залишався поза політикою, він продовжував писати гарні вірші в народному стилі.

З одного боку, Кім Соволь був міським поетом, людиною міської культури, з іншого боку, за походженням, за тим, що він писав, це був сільський поет, який прийшов із села і постійно в нього повертався у своїх роботах. Але в змішуванні міста і села, в переїздах із села в місто і назад Соволь насправді слідував зразку, якому слідувало багато корейських поетів і письменників під час колоніального періоду. Можливо, таке роздвоєння особистості, поряд із життєвими негараздами і відсутністю належного визнання, пояснюють його захоплення наркотиками наприкінці життя.

У його поезії немає місця буденним проблемам, вулицям, магазинам, вуличному шуму, такі слова, як «Японія», «Корея», відсутні в поезії Соволя. Проте Соволь вважається глибоко національним поетом. Їм захоплюються за красу і майстерність вираження почуттів корейською мовою. У роботі «Спогади про Соволя» (1934 г.) Кім Ок вихваляв красу вираження, вміле використання мови, ритмічні якості поета [3, с. 129].

Після звільнення Кореї в 1945 р і закінчення Корейської війни уряд Південної Кореї розробляв освітні програми і підручники, які розвивали б національну самосвідомість. Державна історія Півдня підносилася в контексті супротиву Японії і розвитку корейської націоналістичної ідеології. Поезія Соволя не вписувалася в цю схему, він не писав про корейську національну ідентичність, а створював меланхолійні вірші в народному стилі. Рішення було знайдено в тому, що смуток, туга, печаль, меланхолія в поезії – це вияв традиційного корейського почуття «хан», яке розумілося як протест всьому некорейському, зокрема японському підпорядкуванню.

Літературна спадщина Соволя невелика: кілька оповідань, есе, переклади із творів китайської, японської та західноєвропейської класики. Він – лірик за своєю суттю. Соводем створено близько трьохсот віршів, і їм судилося увійти в скарбницю духовної культури Кореї.

Соволь прийшов у літературу на початку двадцятих років минулого століття і відразу ж привернув увагу критики. Уже перші його поетичні спроби – «Весна мандрівника», «Смуток» (1920), «Збір трав» (1921), «Золота трава Занді», «Квіти багна» (1922) – викликали захоплення у читачів. Кім Соволь оформився як поет надзвичайно швидко, а життя його обірвалося надто рано. Межа, що розділяє ранній період творчості від зрілого, є досить умовною. У 1920 році в лютому номері журналу «Чандзо» («Творчість») з'явилися п'ять його ранніх віршів. Свої вірші він писав під псевдонімом «Соволь» («Простий місяць»), з яким і увійшов в історію корейської літератури.

Письменницький псевдонім – це самовизначення власного творчого обличчя, знак, що виражає естетичний смак і стиль художника. «Соволь» складається з двох ієрогліфів: «Со» – багатозначне слово, що означає простоту, природність, скромність. «Воль» – місяць. Своім псевдонімом Соволь хотів підкреслити, що в мистецтві він цінує найбільше природність, красу первозданну, без оброблення. Саме природна простота, повна безпосередність визначають шлях істинного художника. Символом такої простоти і моральної чистоти був для нього місяць, і він став емблемою його творчості.

У корейців – зовсім інше ставлення до місяця, з нього знятий покрив чорної магії, демонізму, він – втілення доброти,

покровитель землеробів і рибалок, приносить багатий урожай і рясний улов.

Сприйняття місяця, захоплення ним у Соволя – ті ж, що і в середньовічному корейському поета. У силу такої традиції місяць Соволя – не бездушна стихія, якою лякають міфологічні сюжети інших народів. Його ставлення до місяця зворушливе за своєю щирістю. Йому присвячено багато віршів митця. Поет говорить також про свою родинну близькість до світила ночі. Пані Місяць у Соволя мешкає в нефритовому палаці в оточенні фей. Вона «над дахом колодязя», «свіжа, ніби зараз вмилася колодязною водою». Місяць оточують кільцем любові «малі зірки» – метафора землян. Місяць – «пані моя, моє неоманливе світло». Старовинний переказ розповідає: три дівчини, рятуючись від тигра, піднялися на дерево. У цей час із неба спустилися мотузки, і вони піднялися на небо і стали сонцем, місяцем і зірками. Для корейців небесні світила мають земне походження, вони – родичі землян.

У Соволя місяць – жива істота, яке чуйно реагує на чуже горе, але в нього є і свій смуток: Сонце і Місяць не знаходяться в протиставленні у віршах Соволя, вони не борються, але, доповнюючи одне одного, утворюють гармонію цілого:

«Имя любимой, что так знаменито,
Ныне от слуха людского сокрыто,
Отклика нет, сколь ее ни зови ты,
Имя, что будет вот-вот позабыто,
Я называю.
Слово, что в любящем сердце лелею,
Произнести не умею, не смею.
Милой оно предназначено,
Милой, чье имя утрачено.
Солнце закатное темно-багрово,
Скорбная страстность оленьего рева...
Стоя один на горе отдаленной,
Имя прекрасное снова и снова
Я называю.»
(Поклик душі) [5, с. 9].

Місяць і гори – улюблені теми в ліриці Соволя. Вони і є найбільш частотними словами у словнику поета. Гора для корейців – як повітря. Гора – знак батьківщини. Опинившись на чужині, в рівнинному краю, вони зітхають: без гір душі тривожно. У Кореї немає горизонту, немає ландшафту без гір. Сонце сходить із-за східних і заходить за західні гори. У горах народжується людина і вмирає серед гір. «Гора – це я», – сказав один із сучасних корейських поетів, бажаючи підкреслити свою єдність із рідною природою.

Корейські гори в поезії Соволя – не тільки об'єкт милування, для нього природа – категорія моральна. І це теж вікова традиція. Корейці вважають, що історична доля країни відбивається на обличчі рідних гір. «Гора – це не тільки природне обличчя природи Кореї, вона – обличчя її культури, обличчя її історії» (з кн. «Гори в житті корейців», 1994 р.). Для Соволя природа – насамперед духовна субстанція. Його мало цікавлять види природи, для нього важливо взаємовідношення людини і природи. Поет не малює красу природи, а осмислює її, проводячи ніч у повній самоті.

Квітка прикрашає серце людини. Квітка вчить любові, миру і мрії. У творі Кіма Соволя Азалія квітуча на скелях вчить скромній любові, квіти сакури збуджують емоції, жор-

жин і соняшник у Соволя – це символ пристрасті та інтенсивного життя:

«Когда ты, устав от меня,
Уйдешь,
Молча тебя отпущу.
В горах Яксан, что в уезде Ёнбён,
Охапку азалий
Нарву – разбросать на твоём пути.
Устилающие путь
Цветы
Слегка, уходя, притопчешь.
Когда ты, устав от меня,
Уйдешь,
Как бы ни было больно,
не расплачусь вослед»
(Азалия). [6, с. 132]

Квітка зображується як символ життя, кохання, краси і радості. Квітка в Соволя – не тільки любов і розставання, але любов і неразлучні відносини з коханим (мій).

Висновки. Таким чином, розглядаючи пейзажну лірику видатного корейського поета-лірика Кіма Соволя, поміж рядків ми маємо змогу прочитати ненаписані слова любові до своєї Батьківщини. Зазначимо, що в історичному дискурсі в процесі проведення аналізу творчості того чи іншого письменника або поета велике значення має не тільки те, що було їм написано, але й те, що він не написав. Саме за допомогою пейзажної лірики Кім Соволь передав своїм нащадкам любов та тугу, надії і сподівання за майбутнє своєї рідної землі.

Література:

1. Галкина Л.В. Корейская поэзия 20-х гг. XX века. Владивосток, 1988. 78 с.
2. Галкина Л.В. Жизнь и творчество корейского поэта Ким Чжонсика-Соволя (1903–1934) : автореф дисс... канд. филол. наук. Москва, 1979. 18 с.
3. Галкина Л.В. О традициях и новаторстве в творчестве корейского поэта 20-30-х гг. XX в. Ким Соволя. *Литературы стран Дальнего Востока*. Москва, 1979. С. 124–130.
4. Lee Sang-Ho. New Understanding on Kim So-Wol's Poem Jindalneaccot (Azalea Flower). *The Korean Poetics Studies Association*. Seoul, 2008. P. 243–269.

5. Ким Соволь / Пер. А. Жовтиса. П. Пак Ира. *Корейские лирики*. Алма-Ата, 1958. С. 224–240.
6. Ким Соволь / Пер. Г. Ярославцева. Песнь свободы: *Восточный альманах*. Москва, 1984. Вып. 12. С. 9–16.
7. Ким Соволь / Пер. А. Жовтиса. *Луна в реке*. Алма-Ата, 1975. С. 132–135.

Pak A. Landscape lyrics in Korean poetry of Kim Sawol

Summary. The article deals with the features of the landscape lyrics of an outstanding Korean poet of the first half of the twentieth century. The author claims that Kim Sawol's lyrics are an outstanding phenomenon not only in Korean but also in world literature. After all, living in turbulent and difficult times, in his lyrics the poet reflected the whole palette of colors of feelings that covered his heart. Attention is drawn to the fact that in his new form of free verse in the Korean literature in the genre of folk song Kim Sawol repeatedly refers to the theme of images of nature to emphasize one or another manifestation of his indomitable poetic sensuality.

It should be noted that not only what was written to them but also what he did not write is of great importance in the historical discourse in the process of analyzing the work of a writer or poet. It was with the help of Landscape lyrics that Kim Sawol conveyed to his descendants the love and anguish, hope and hope for the future of his native land.

The article states that the theme of natural images has always been interesting to most of the world-famous poets. Yes, it has taken a significant part, if not significant, in their work. The Korean poet Kim Sawol, who was a brilliant lyricist, with a poetic world full of mysteries and harmony, did not stay away. The theme of natural images very well reveals the depth of the whole palette of human feelings in his poems. Kim Sawol saw nature from different sides, revealing the latter in his work in different directions. Kim Sawol's lyrics played a large role in all Korean poetry in the years to come. He has always described nature in bright colors, fresh and magical, in his poems nature can feel, miss and rejoice. Many of his works are characterized by a gloomy, tragic perception of the world (The Road, 1925, etc.). Kim Sawol gravitates to the lyrics and metrics of Korean Minho songs; was influenced by French symbolism, imitated P. Verlaine.

Key words: natural lyrics, poetic imagery, Korean poetry, folk song.